

Toda vse to se letnice in zunanji dogodki, h katerim bi lahko prišteli še invazijo Gotov preko spodnje Donave leta 376, zavzetje Rima po Alarihu leta 410 in še mnogo drugega. Jasno je, da med razdobji ni ostrih prehodov in da je periodizacija zgodovine več ali manj nujno zlo za zgodovinarja. Toda razpravljanju o periodizaciji se zgodovinar ne more odreči. Kajti za cenzurami letnic se skrivajo globlji pojavi, od katerih eni kažejo dalje v bodočnost, drugi pa razvoj zavirajo in skušajo staro stanje podaljševati. Zgodovinsko se antika zaključi s propadom družbenega reda lastnikov sužnjev. Ta propad je istočasen s propadanjem rimske vlade in s preseljevanjem narodov. Na kulturnem področju je znak propada obubožanje humanistične grške in rimske poganske kulture in krepitev krščanstva. Razkroj družbe v mejah cesarstva daje večje možnosti za osvajanje in uničevanje cesarstva od zunaj. Zato je umestno, da antiko zaključimo prav z dobo preseljevanja, t. j. s časom od konca četrtega stoletja do prve polovice šestega stoletja. Vrh procesa prehajanja ene dobe v drugo predstavlja gotska vlada Teodorika v Italiji (493—526), torej nova tuja država in kultura na področju nekdanjega Rima. Druga stvar pa so kulturni in ostali vplivi in pojavi, ki so lahko mnogo bolj zgodnji in ki te velike spremembe napovedujejo. Tu pa je oseba cesarja Marka Aurela v drugem stoletju res že značilna. Toda niti antični zgodovinar niti medievalist ne bi srednjega veka hotela začeti niti v strogem smislu že v drugem stoletju.

In še en nebitven popravek! Vsi štirje učenjaki, ki jih Pirjevec navaja, kot da so živeli pred preseljevanjem narodov, žive dejansko ob njem in so deloma celo njegove žrtve: Avgustin (354—430) umre kot škof v Hiponu v Severni Afriki, medtem ko Vandali oblegajo mesto; Hieronim (351?—420) večkrat toži v svojih pismih o stanju, ki zaradi barbarskih napadov vlada v Iliriku; Boetij (480?—524) postane žrtev Teodorikove politike in tragično konča v njegovi ječi; Wulfila (511?—581) pa posreduje Gotom s svojim prevodom biblije antično civilizacijo na samem začetku njihovega pohoda za uničenje prav te civilizacije.

Jože Kastelic

ZAKAJ NI SLOVENSKA SOCIALNA DEMOKRACIJA ORGANIZIRALA DELAVSTVA NA KOROŠKEM?

Odgovor D. K. v št. 8/9 »Naše sodobnosti« na vprašanje, zakaj Jugoslovanska socialnodemokratska stranka (to je pravzaprav njeno pravo ime; uporabljal pa bom kakor D. K. dalje le ime »slovenska socialnodemokratska stranka — SSDS) ni organizirala slovenskega delavca na Koroškem, se mi ne vidi prepričljiv.

Brez ugovora bi vzel na znanje njegov protest, da sem se v svoji razpravi »Teorija o vindišarjih« pri trditvi, da si SSDS zaradi svoje prevelike ideološke odvisnosti od nemško-avstrijske SDS v nacionalnem vprašanju ni bila na jasnem in da zaradi tega ni resno poizkušala organizirati delavca in malega kmeta na Koroškem, skliceval tudi nanj. Prav. Ali pa se more reči, da je moja trditev tudi neutemeljena, če se pri tem ne smem sklicevati na D. K.? D. K. pravi, da dejstvo, da SSDS ni organizirala slovenskega delavca na Koroškem, pripisuje (v razpravi »Slovenske stranke v volivnoreformni

situaciji ... 1905 do 1907») izključno le na rovaš njene šibkosti, pomanjkanja kadrov in drugih sredstev. Toda to svojo ugotovitev zaključuje D.K. takole: »... spričo tega si niti zamisliti ne moremo njihovega 'resnega', t. j. sistematskega in forsiranega 'izvažanja' na področja (na pr. Slovensko Koroško), kjer je bilo socialnodemokratsko delo že brez njih bolje opravljeno, t. j., kjer je bilo delavstvo že socialnodemokratsko strnjeno.« Tu je povezal D.K. dvoje različnih misli in odgovorov na predmetno vprašanje. Misel o dobro opravljenem delu nemško-avstrijske SDS na Slovenskem Koroškem kot razlog za to, da SSSDS tamkaj ni imela kaj opraviti, v tej zvezi močno slabi razlago neorganiziranosti koroškega delavstva po SSDS s šibkostjo kadrov in drugih sredstev. Logično bi bilo potem namreč reči tudi, da vprašanje organiziranja delavcev na Slovenskem Koroškem po SSDS ni prišlo v poštev zaradi tega, ker je bilo to delavstvo organizirano že v nemško-avstrijski SDS. Kaj torej velja?

Prav D.K. mi ni treba poučevati, da so bila vprašanja, ki so v zvezi z nacionalnim vprašanjem, predmet ostrega spora med socialnodemokratskimi strankami avstro-ogrske monarhije. Tudi v SSDS so o teh vprašanjih razpravljali.

Da oživim nekoliko spomin na to, kar sem o teh sporih, argumentih in protiargumentih že bral, sem šel med drugim ponovno prebrat tudi »Žgodovinski arhiv KPJ, TOM V, Socialistično gibanje v Sloveniji 1869—1920«, v katerem sta pod naslovom »Organizacijski poseg slovenske socialne demokracije na Sp. Štajersko in Slovensko Koroško« na str. 360 in 361 ponatisnjena dva članka iz »Napreja«, in sicer iz št. 199 z dne 2. sept. (»Po celjski konferenci«) in iz št. 208 z dne 12. sept. 1918 (»Koroška konferenca«). V članku »Po celjski konferenci« je kot končni sklep razgovorov na tej konferenci napisal Verus (Anton Kristan) z razprtimi črkami: »Slovenec na Spodnjem Štajerskem — če je socialni demokrat — mora biti član socialnodemokratske stranke, ki ima svoj sedež v Ljubljani.« SSDS torej ni bilo vseeno, kje je slovenski delavec socialnodemokratsko organiziran. V članku »Koroška konferenca« (tudi Anton Kristan) pa je med drugim rečeno: »... politična stranka naša pa je organizatorno povsem zanemarila Slovensko Koroško.« Kaj je torej po taki ugotovitvi tudi s trditvijo o šibkosti kadrov in drugih sredstev?

Hočem reči v tej zvezi predvsem to, da vprašanje, kakšni so vzroki, da SSDS ni organizirala slovenskega delavca na Koroškem, s člankom D.K. v št. 8/9 še vedno ni rešeno in da to vprašanje ni bilo samo predmet polemike med slovenskimi meščanskimi strankami na eni in SSDS na drugi strani, temveč da je bilo to vprašanje predmet razgovorov in debate med samimi socialnimi demokrati ter da so mnogi slovenski socialni demokrati odgovarjali na to vprašanje drugače, kakor to prikazuje D.K. Celó iz besed samega Etbina Kristana, na katere se D.K. v svojem članku sklicuje, ne izhaja v celoti to, kar D.K. ugotavlja. Iz cit. besed Etbina Kristana izhaja le, da je stranka za organiziranje slovenskega delavstva v takih predelih, kakor je Slovenska Koroška, še prešibka, obžalovanje, da je tako in da je v zadevnih očitkih meščanskih strank mnogo prave »tartiferije«. Jaz sem pripravljen se s to razlago mirno sprijazniti, če mi razprši D.K. zgoraj označene, na socialnodemokratske dokumente oprte dvome in pomisleke. Vobče mislim, da spor o tem, kakšni so vzroki, da SSDS ni organizirala slovenskega delavca na Koroškem, ni nujno strankarskega, razrednega značaja, kakor bi to izhajalo

iz članka D. K., temveč da je to lahko samo vprašanje zgodovinske resnice in morda še nazorske čistosti in jasnosti. Želim, da se to vprašanje v tem duhu obravnava.

Opazka, kakor je tista, da je po argumentu »a contrario« iz mojega očitka, da si SSDS o nacionalnem vprašanju ni bila na jasnem, mora sklepati, da hočem s tem reči, da so si bile o tem na jasnem slovenske meščanske stranke, bi mogla brez škode odpasti. Tako sklepanje je že samo po sebi nasilno, od D. K. pa bi mogel pričakovati, da ve, da sem napisal o tem vprašanju marsikaj tudi še kje drugje. Tudi v spotikanju D. K. nad mojim izražanjem o »preveliki« ideološki odvisnosti SSDS od avstrijske SDS prav v nacionalnem vprašanju ne vidim pravega smisla.

Priznam, da bi bilo razlaganje prednosti, ki jo je imela nemško-avstrijska SDS pri organiziranju slovenskih delavcev in malih kmetov na Koroškem pred SSDS zgolj s »časovno prednostjo«, preveliko poenostavljenje »vsega tega, dovolj zapletenega vprašanja«. Ali se res more ta moja trditev v kompleksu vsega, kar sem povedal, samo tako razumeti? Jasno je, da bi vsak resnejši poizkus organiziranja slovenskih delavcev na Koroškem po SSDS zadel tamkaj še na nekatere večje težave, s kakršnimi se je moralo boriti vsako drugo slovensko organiziranje, s kakršnimi se je moralo boriti organiziranje slovenskega kmeta in malomeščana. Ko sem omenil časovno prednost, ki so jo imeli nemško-avstrijski socialni demokrati, sem hotel pokazati le na eno od tistih težav za SSDS, na katero se navadno najmanj misli. Toda — ali ni izrečena, implicite, ta misel prav v že spredaj cit. besedah D. K. o odvisnosti organiziranja slovenskih delavcev po organizatorjih SSDS na področjih, »kjer je bilo to delo že brez njih boljše opravljeno« (na Koroškem!)? V tem smislu jaz težkega pomena časovne prednosti seveda ne razumevam.

Le nekaj bi rad še vprašal D. K. Ko pozitivno ocenjuje mojo razpravo o vindišarski teoriji, tako po zamisli kakor po izvedbi — tega sem seveda vesel — pravi, da mora iz te pozitivnosti izvzeti, »žal«, moje »psihološke, moralne in socialne prijeme problema narodnostne asimilacije«. Ali bi hotel D. K. povedati, kaj s tem pravzaprav misli, kaj razumeva pod asimilacijo, konkretno na Koroškem? Ta pojem ni tako enoumen, kakor se morda zdi. Pod asimilacijo v odnosih med narodi razumevamo navadno nenasilno potujčevanje, vsrkavanje enega naroda po drugem, nenasilno izginjenje nekega naroda v drugem narodu. Toda — kaj vse veliki, močnejši, razvitejši narodi v svojem odnosu do manjših, slabotnejših, manj razvitih pod asimilacijo razumejo! Razpravljanje o tem sicer ne spada v okvir glavnega vprašanja, ki je: zakaj ni SSDS organizirala slovenskega delavca na Koroškem, je pa važno in bi marsikoga zanimalo. Odkrili bi se zanimivi problemi. Morda najde D. K. čas za razpravljanje tudi o tem vprašanju.

Lojze Ude